

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 418/2023-24

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov

, a zastúpených URBAN GAŠPEREC BOŠANSKÝ, s. r. o., advokátskou kanceláriou, Havlíčkova 16, Bratislava, IČO 47 244 895, v mene ktorej koná advokát JUDr. Ondrej Urban, MBA, proti postupu Okresného súdu Stará Ľubovňa v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. augusta 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ústavy a čl. 11 listiny a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom Okresného súdu Stará Ľubovňa (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 1 C 80/2012 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Zároveň navrhujú, aby im ústavný súd priznal finančné zadostučinenie v sume 11 000 eur pre každého a náhradu trov konania.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovatelia sa žalobou z 3. septembra 2012 vedenou na okresnom súde pod sp. zn. 1 C 80/2012 domáhajú proti žalovaným odstránenia

stavieb s príslušenstvom a vypratania hnutelných vecí z nehnuteľností (pozemkov), ktoré sú v spoluvlastníctve sťažovateľov a na ktorých bola vytvorená nelegálna rómska osada.

3. Postup okresného súdu v napadnutom konaní bol už viackrát predmetom rozhodovania ústavného súdu. Nálezom č. k. II. ÚS 110/2020-47 z 27. augusta 2020 (ďalej len „prvý nález“) právoplatným 18. septembra 2020 ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní. Ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prietáhov a sťažovateľom priznal spoločne a nerozdielne finančné zadostučinenie v sume 3 000 eur a náhradu trov konania. Následne boli sťažovateľmi podané ďalšie tri ústavné sťažnosti, ktoré boli ako zjavne neopodstatnené odmietnuté, a to uzneseniami č. k. II. ÚS 23/2021 z 21. januára 2021, č. k. IV. ÚS 277/2021 z 25. mája 2021 a napokon č. k. I. ÚS 488/2022 z 8. septembra 2022.

4. Na základe ďalšej ústavnej sťažnosti sťažovateľov vyslovil ústavný súd nálezom č. k. IV. ÚS 203/2023-36 z 8. júna 2023 (ďalej len „druhý nález“) porušenie základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v napadnutom konaní. Ústavný súd opätovne prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov a sťažovateľom priznal finančné zadostučinenie každému v sume 1 000 eur a náhradu trov konania. Druhý nález nadobudol právoplatnosť 13. júna 2023.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov, že aj po prvom náleze a druhom náleze ústavného súdu konštatujúcich prietahy okresného súdu v napadnutom konaní naďalej dochádza k porušovaniu ich práv. Neodôvodnenými a zbytočnými prietahmi zo strany okresného súdu je sťažovateľom dlhodobo odopieraný prístup k spravodlivosti, a tak porušované nielen základné právo na konanie bez zbytočných prietáhov, ale aj ich právo na súdnu a inú právnu ochranu a právo na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru. Tiež namietajú, že napriek uvedeným nálezom ústavného súdu v predmetnej veci celková dĺžka konania od podania žaloby predstavuje viac ako desať rokov bez meritórneho preskúmania veci, pričom takáto dĺžka súdneho konania je podľa nazerania ústavného súdu ako i Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) absolútne neprípustná a ústavne nonkonformná. Podstata porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu je podľa sťažovateľov v tom, že nemajú k dispozícii konečný právny titul, na základe ktorého by mohli pokojne užívať svoj majetok. Sťažovatelia dávajú do pozornosti rozsudok ESLP vo veci Immobiliare Saffi v. Italy z 28. júla 1999 (sťažnosť č. 22774/93), v ktorom ESLP konštatoval, že v dôsledku prietáhov v súdnom konaní došlo k porušeniu práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu. V kontexte uvedeného vyjadrili presvedčenie, že zásah

okresného súdu do ich práva vlastníť majetok neobstojí ani v Engel teste (teste legality, legitimacy a proporcionality, pozn.), a preto je podľa sťažovateľov v celom rozsahu nezákonný.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“). Na predbežnom prerokovaní preskúmal, či ústavná sťažnosť obsahuje zákonom ustanovené náležitosti a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

7. Podstatou ústavnej sťažnosti je námietka porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a základného práva vlastníť majetok a práva pokojne užívať majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu) postupom okresného súdu v napadnutom konaní, zdôrazňujúc skutočnosť, že v porušovaní označených práv dochádza aj po druhom náleze ústavného súdu.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie:

8. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (rovnako aj základného práva podľa čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd poznamenáva, že nečinnosť (resp. aj neefektívna činnosť) orgánu verejnej moci v konaní (v danom prípade okresného súdu), ktorá viedla k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (body 3 a 4 tohto uznesenia, pozn.), sama osebe neznamená aj porušenie ich práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. V súvislosti s právom na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ústavný súd judikoval, že toto právo nespadá pod ochranu čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu však môže dôjsť v prípade, ak namietané zbytočné prietahy, ako aj celková doterajšia dĺžka preskúmaného súdneho konania signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s prihliadnutím aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci (najmä predmetu konania, teda toho, čo je pre sťažovateľa v stávke) možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti – *denegatio iustitiae* (pozri m. m. IV. ÚS 242/07, I. ÚS 474/2020 – *a contrario*).

9. Ústavný súd nepovažuje v napadnutom konaní tieto podmienky porušenia základného práva na súdnu ochranu za naplnené a len celková dĺžka konania nesvedčí o tom, že by sťažovateľom bolo odňaté právo na súdnu ochranu.

10. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti dospel k záveru, že medzi rozporovaným postupom okresného súdu a obsahom označených práv (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny, čl. 6 ods. 1 dohovoru) neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov odmietol v tejto časti ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok a práva na pokojné užívanie majetku:

11. Ústavný súd vykladá a aplikuje čl. 20 ústavy (obdobne čl. 11 ods. 1 listiny) tak, aby jeho výklad a aplikácia boli v súlade s čl. 1 dodatkového protokolu (PL. ÚS 17/00) i s jeho výkladom a aplikáciou ESLP, a preto posudzuje námietky sťažovateľa týkajúce sa porušenia práv podľa čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 20 ústavy spoločne, čo mu umožňuje i to, že sťažovateľ namieta porušenie svojich práv podľa čl. 1 dodatkového protokolu a čl. 20 ústavy rovnakým skutkovým tvrdením .

12. V súlade so štruktúrou čl. 1 dodatkového protokolu, vychádzajúc z judikatúry ESLP, možno rozlíšiť tri typy zásahu do práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 dodatkového protokolu: zbavenie majetku (odsek 1 druhá veta), kontrola užívania majetku (odsek 2) a iné zásahy (odsek 1 prvá veta).

13. Ústavný súd už vyslovil, že účel ochrany vlastníka podľa čl. 20 ústavy sa identifikuje s osobou, ktorá naozaj je vlastníkom, a nie aj s tými, ktorí sa usilujú o nadobudnutie vlastníctva (PL. ÚS 42/2015), pričom tento právny názor je konformný s právnym názorom ESLP, podľa ktorého vlastnícke právo zaručené čl. 1 dodatkového protokolu nezahŕňa právo nadobudnúť majetok (Marckx Case, séria A, 1979, č. 31; Van der Musselle Case, séria A, 1983, č. 70). Z uvedeného dôvodu sa ochrana podľa tohto článku týka len existujúceho majetku, v niektorých prípadoch však ESLP poskytuje ochranu aj legitímnemu očakávaniu, že dôjde k nadobudnutiu určitej „majetkovej“ hodnoty („asset“; pozri Koivusaari a ďalší proti Fínsku, sťažnosť č. 20690/06). Práve v takýchto prípadoch slúži koncept legitímnych očakávaní ako „posledná možnosť“, ako rozšíriť pojem „majetku“, a tým aj ochranu podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu na nielen už existujúci majetok, ale aj na dostatočne odôvodnené majetkové nároky. „Majetkom“ podliehajúcim ochrane podľa čl. 1 dodatkového protokolu tak môžu byť „majetky existujúce“ alebo majetkové hodnoty vrátane pohľadávok, vo vzťahu ku ktorým má jednotlivec aspoň legitímne očakávanie získania efektívneho užívania vlastníckeho práva (Knieža Hans-Adam II. Lichtenštajnský v. Nemecko, rozsudok z 12. 7. 2001, bod 83). Pojem „legitímne očakávanie“ ESLP použil prvýkrát vo veci Pine Valley Developments a ďalší proti Írsku, rozsudok z 9. februára 1993. Rozvinul ho v rozsudku Stretch proti Spojenému kráľovstvu z 24. júna 2003 a v rozsudku Pressos Compania Naviera S.A. a ďalší proti Belgicku z 3. júla 1997. Pre určenie, či takéto „legitímne očakávania“ sú dané, ESLP požaduje, aby uplatnený nárok mal adekvátny základ vo vnútroštátnom práve, napríklad ak ho potvrdzuje ustálená judikatúra vnútroštátnych súdov (Kopecký proti Slovensku, rozsudok z 28. 9. 2004, ods. 52).

14. Z odôvodnenia ústavnej sťažnosti možno vyvodit', že za „majetok“, ktorého ochrany vlastníckeho práva sa sťažovatelia domáhajú, považujú súdne uplatnený nárok, avšak ústavná sťažnosť v tomto neobsahuje žiadne argumenty, ktoré by dovoľovali ústavnému súdu posúdiť, či uplatnený nárok sťažovateľov spadá pod pojem „majetok“ na účel ochrany zaručenej čl. 1 dodatkového protokolu.

15. Sťažovatelia spájajú povinnosť súdu postupovať a rozhodnúť vec v primeranej lehote s porušením svojho majetkového práva, resp. práva užívať majetok v kontexte súkromnoprávneho sporu, ktorého predmetom je žaloba o odstránenie stavieb s príslušenstvom a vypratanie hnutelných vecí z nehnuteľností v spoluvlastníctve sťažovateľov. Namietajú právnu neistotu v otázke absencie právneho titulu k svojej žalobe, na základe ktorého by im bolo umožnené pokojne užívať svoj majetok.

16. V zmysle judikatúry ESLP vo väčšine prípadov, kde civilné konania týkajúce sa vlastníckeho práva trvali nadmerne dlhú dobu, je dostatočné vysloviť porušenie čl. 6 dohovoru. Tam, kde sťažovateľ namieta, že dĺžka konania sama osebe vyústila do pokračujúceho zásahu do vlastníckeho práva, ESLP vyslovil, že nie je potrebné preskúmať dĺžku konania z hľadiska čl. 1 dodatkového protokolu (Zanghì proti Taliansku, rozsudok z 19. 2. 1991, ods. 23, Di Pede proti Taliansku, rozsudok z 19. 2. 2002, ods. 35), alebo rozhodol, že posúdenie tejto otázky by bolo predčasné (Beller proti Poľsku, rozsudok z 1. 2. 2005, ods. 74). V prípadoch týkajúcich sa mimoriadne dlhých konaní ESLP rozhodol, že ich zdĺhavé vedenie (Kunić proti Chorvátsku, rozsudok z 11. 1. 2007, ods. 67; Machard proti Francúzsku, rozsudok z 25. 4. 2006, ods. 15) alebo iné opatrenia prispievajúce k omeškaniu (Immobiliare Saffi proti Taliansku, rozsudok z 28. 7. 1999, ods. 59) mali tiež priamy vplyv na právo sťažovateľov na pokojné užívanie ich „majetku“.

17. Po preskúmaní námietok sťažovateľov ústavný súd dospel k záveru, že v prípade sťažovateľov nemohlo dôjsť postupom okresného súdu k zásahu do vlastníckeho práva, resp. do práva pokojne užívať majetok. Okolnosti prípadu nenasvedčujú tomu, že by zo strany okresného súdu došlo jeho postupom k formálnemu alebo faktickému zbaveniu majetku alebo že by išlo o kontrolu užívania majetku sťažovateľov. Argumentácia predostretá sťažovateľmi a okolnosti prípadu nesvedčia ani v prospech výkladu v rámci všeobecného princípu rešpektovania pokojného užívania „majetku“, ktorý platí pre všetky opatrenia menej rušivé ako predchádzajúce dva druhy, a preto aj rozhodovanie o zákonnosti, legitimitate a primeranosti zásahu stratilo opodstatnenie (obdobne II. ÚS 77/2022, I. ÚS 271/2022).

18. Prípád sťažovateľov nie je porovnateľný ani s vecou Immobiliare Saffi proti Taliansku, pretože v ich prípade nie je prítomný žiadny verejnoprávny prvok obdobný zákonnému pozastaveniu výkonu príkazov na vyst'ahovanie vo vzťahu k neplatiacim nájomníkom (bod 46). Ani následný priebeh a celková dĺžka napadnutého konania nenasvedčujú možnosti zásahu do majetkového práva obdobným spôsobom ako v odkazovanom prípade. V prípade sťažovateľov nejde o prípad extrémnych priet'ahov v súdnom konaní. Napadnuté konanie na okresnom súde bolo poznačené zbytočnými priet'ahmi, o čom svedčia aj prvý nález a druhý nález ústavného súdu, avšak stupeň extrémnych priet'ahov aj pri celkovej dĺžke konania nebol ústavným súdom konštatovaný.

Pre lepšiu orientáciu k extrémnej dĺžke konania ústavný súd dáva do pozornosti sťažovateľov svoju judikatúru (I. ÚS 100/03, I. ÚS 345/2014, I. ÚS 250/2020, III. ÚS 164/2021).

19. Nie je teda potrebné v tomto štádiu bližšie preskúmavať dĺžku napadnutého konania z pohľadu označených práv podľa čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu. Pri zistení, že napadnuté konanie netrvá mimoriadne dlho, a s prihliadnutím na už konštatované porušenia práv prvým nálezom a druhým nálezom spojené s priznanými satisfakciami ústavný súd dospel už v štádiu predbežného prerokovania k záveru, že prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie by nemohlo následne viesť k vysloveniu porušenia označených práv (pozri m. m. IV. ÚS 652/2021).

20. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľov aj v tejto časti pri jej predbežnom prerokovaní podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

21. Pretože ústavná sťažnosť bola odmietnutá ako celok, rozhodovanie o ďalších procesných návrhoch sťažovateľov v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. septembra 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu